

Entre as silvas e as ortigas: algunhas reflexións sobre a poesía última en Galiza

Xiana Arias Rego

Formas de citación recomendadas

1 | Por referencia a esta publicación electrónica*

ARIAS REGO, XIANA (2011 [2008]). “Entre as silvas e as ortigas: algunhas reflexións sobre a poesía última en Galiza”. Intervención na Facultat de Lletres, Sala de Graus, Universitat Autònoma de Barcelona, 20 de maio. Edición en *poesiagalega.org*. *Arquivo de poéticas contemporáneas na cultura*. <<http://www.poesiagalega.org/arquivo/ficha/f/730>>.

* Texto inédito até a súa edición en pdf en *poesiagalega.org*, dispoñíbel desde o 23 de maio de 2011 a partir do arquivo facilitado polo autor/a ou autores/as.

ENTRE AS SILVAS E AS ORTIGAS: ALGUNHAS REFLEXIÓNS SOBRE A POESÍA ÚLTIMA EN GALIZA

Xiana Arias Rego

1. Entre as silvas e as ortigas:

A poesía non morde? A poesía debe morder.
As Ortigas pican e doen por dentro.
As silvas fan feridas. O poema ten (contén) feridas.

Din que se aguantas a respiración para coller unha ortiga, non te pica.
Se o poema non morde non che corta a respiración: non te molesta: non o molestas, pero

A poesía ten que falar claro por poucas palabras que teña.
O poema ten ocos. Os ocos do poema camiños quen os le.
Nos ocos pode haber montes enteiros, cos seus lobos.

O poema pode meter medo.
Se está moi escuro compre levar lanterna:
ter os ollos ben abertos:
dicirlle ao lobo
o mesmo que o escritor británico Cecil Day Lewis
lles dixo ós republicanos no 36:

Viñemos porque os nosos ollos abertos
non vían outro camiño

Esta podería ser unha autopoética: o intento de falarvos como se o poema e máis eu fo-
semos a mesma persoa.

2. As ortigas poden prenderse nas silvas. Iso é o que vou intentar eu aquí.

O LEO

Para tentar trazar unha autopoética máis efectiva que coa que me presenteí, ideeí un diálogo entre as silvas e as ortigas:

É tamén o meu intento de ofrecer unha pequena panorámica da poesía última en Galiza. Son oito diálogos entre os meus textos e os textos destes oito autores e autoras.

Vou comezar polo máis evidente ou mellor que evidente chamaríalle eu milagre: o grande milagre de que dúas persoas escriban o mesmo poema. A min pasoume. Pasoume co Leo, un músico e poeta que vén de publicar un libro titulado *Hai cu*, un libro que recompila o su traballo no blog do mesmo nome, utilizando a fórmula dos poemas de tres versos:

O Leo é o autor do prólogo de *Ortigas*, e cando eu lle pasei o poemario por vez primeira chamoume moi sorprendido –e non era para menos– ao ler este texto:

Cando vou en coche miro para fóra e véxome correndo ao par,
á mesma velocidade, poñéndome carantoñas.
Teño por norma non pisar o chan.
vou por riba dos quitamedos,
salto ao sinal,
cambio para o muro,
volta ao quitamedos e outro sinal.
Son eu e non son eu: ás veces, son un debuxo animado.

Cando na estrada teño medo agárrome a todo.
Laura non se move, mírame de esguello e como que rí.
Pensas que se perde algo?

O Leo escribira un hai cu titulado...

No asento de atrás

Para me entreter
maxinaba que corría
de par do coche

Envidio a concreción d'O Leo, porque el en tres e un título dixo o mesmo ca min en once versos...

É realmente un milagre? Quero dicir, eu comecei a pensar cantas persoas maxinaban que corrían de par do coche nas viaxes longas... poderíamos fundar unha asociación ben graciosa.

Creo que comparto co Leo moitas máis cousas que ese síndrome do asento de atrás. Con el comparto a búsqueda do colectivo no poema: o alento comunal de quen quere participar co que escribe no proceso de liberación que é amosar as fisuras do mundo no

poema: pero tamén sairse do sistema no poema: procurar que un outro mundo posible se estenda nas e das liñas ou dos ocos do texto.

Chámolle O Leo non porque sexa amigo meu, que si, pero é que así asina o libro este home de personalidade múltiple: que é tamén o cantautor punk O leo i arremecaghona.

Vou ler outro dos Hai Cus do Leo, só polo pracer:

Conciencia de clase

Atraveso Vigo cargado con dúas bolsas
adiántame un home cargado con dúas bolsas

somos, dos que van cargados con dúas bolsas.

MARIA DO CEBREIRO

O segundo diálogo: viaxar polos hemisferios de María do Cebreiro:

Gustríame –intento– compartir con ela a búsqueda dunha nova-outra oralidade: Que di a rúa?

Serve o poema para gardar o ruído da rúa?

Vou ler un texto de María do Cebreiro:

– Agora non lles chaman
discotecas. Vai calor, non se ve.
– Como se fosen úteros.
– Esa é unha perspectiva xenerosa.
– Nesta cidade só se pode ser
estudante ou funcionario.
Se fumase, diría: – Dasme lume?
Sempre lle pareceu
unha pregunta moi precisa.

– Podo beber do teu vaso?
– É unha declaración?

Son as seis da mañá.
A muller entre no after.
Non hai sitio.
Non lle custa traballo entrar na copa
do primeiro que ve.

– Funcionaria ou estudante?

É un fragmento do poema “Urano”, incluído n’*Os hemisferios*, o seu poemario editado en 2006. A autora tamén do imprescindible (*nós, as inadaptadas*) recolle neste outro poemario anacos de conversas, anacos de intemperies. Investiga a rúa a través da escrita, e tamén o relacional: as voces e relacións diversas mestúranse e encóntranse no poema.

Converxen oralidade e escrita: e ese é un camiño a me gustaría transitar:
o poema como documento.

O texto que trouxen para dialogar con María do Cebreiro e os seus hemisferios xa se naceu no seu día así. Coma ese diálogo coa autora e a ela ía dedicado.

Publicouse na revista *Infoxove*, e tituleino “A morte xitana”.

Nel incluín frases escoitadas da praza de abastos de Santiago mesturadas con anacos da canción “Run Run Run” de The Velvet Underground, pintadas da cidade e frases da entrevista coa música de Sri Lanka, M.I.A. publicada na *Rockdeluxe* número 232. Vou ler un fragmento:

Camiñan a mesma rúa en sentido contrario,
poden tropezar pero poden non tropezar.
Se Sara avanzase pola rúa paralela
escoitaría unha nena berrar que non pensa
comer a sopa. A canto vai?
Barato neniña, eu non vendo nada caro,
Para gañar uns pesos namais!
É unha moza e alguén debería sacudila
coma roupa mollada.
Cando vou sair desta cidade?
Onde metería o chisqueiro?
Gustaríame estar noutro lado?
Onde metería o chisqueiro?
Da unha calada ou dúas, afógase
ao correr, correr, correr, correr, correr.

Para cada Coldplay debe de haber un antídoto,
O regueton pareceme perfecto.
Se Sara estivese dous metros máis adiante
caeríalle cuspe no diadema de flores azul e branco.
Non sei nada de facer música pero sei o que me gusta.
Camiñan a mesma rúa no mesmo sentido,
poden tropezar, pero poden non tropezar.
Se torcese pola que sobe fixaríase no muro,
na pintada. Uxio e Xiana liberdade,
Uxio e Xiana, que volvan á casa. Stop G8.

A adolescente Sara non vai a clases de guitarra
os martes de cinco a seis
pero súa nai paga 100 euros cada trimestre.
Dá unha calada ou dúas.
Correr, correr, correr, correr, correr.
A morte xitana e ti. Ela diche o que fas.

Sinalaba eu na revista *Infoxove* que o texto era un plaxio: era cando menos o intento de plaxiar o ruído da rúa e a frescura dos poemas de María do Cebreiro. Como di o antes citado, O Leo, da súa escrita: “Eu plaxio ao pobo galego en xeral, e a galegos en particular” e engade “o universo aseméllase un mundo a Galiza”.

MANUEL DARRIBA

O terceiro diálogo entre as silvas e as ortigas é todo ortigas:

Quero ler aquí un dos textos do poemario *Calor* de Manuel Darriba. Creo que é o poemario que máis veces lín na miña vida, así que malo sería se os meus textos non dialogasen un pouco, cando menos, cos del. *Calor* é a memoria do verán, dos amigos e de sentirse arroupado: é a ortiga de volver á rutina: ó traballo.

Vou ler o texto de Darriba:

fódeme moito
que esto se acabe, non por nada
é que se fan
máis curtos os días
vai máis frío, e as terrazas
empápanse de chuvia
sa sen xente, e fódeme
estar cada vez máis triste
pola luz agrisada destas horas
Glenda
que non existes

pensaremos que a vida
se tece de renunciadas
denantes de volver, outra vez
e igual iso
nos quita as ganas de chorar
nestes intres azuis, sendo
azuis, por moitas cousas
a canción triste da radio
a auga
que cae, porque é
tempo de que caia
ela
e as follas
amarelas
tantas cousas, ata que dis
para que
está o teléfono

Porque a túa voz acariciando
a miña orella dereita
aínda reconforta
de vez en cando, cando
de sente a penumbra
cando se fai
un nó pequecho na gorxa
non por nada, só
por volver vivir.

Nas primeiras veces que lin *Calor* eu estaba intentando algo para o que daquela non tiña palabras pero que logo veu o escritor chileno-catalán Roberto Bolaño a dicirmas: “identificar cada día o momento que máis se parecera ao concepto que teño da felicidade”: gardar a memoria dos intres nos que todo parece estar ao teu favor...

Iso fixo Darriba en *Calor*. Eu escribín isto:

Para cando dispoñas dun par de horas, libres?
pola mañá, unha mañá que non chova,
vai ao mercado, almorza café e churros,
compra peixe e froita, fresas, come o codelo do pan.
séntate noutra terraza a tomar outro café e le
o libro, ou o xornal, e sítete extraña
mira para todo, como se fose a primeira vez
que estás na cidade, que te sentas na cafetería,
e cando volvas á casa, abre as ventás,
e chámame.

DANIEL SALGADO:

Manuel Darriba escribiu o prólogo do segundo libro de Daniel Salgado: *días no imperio*, publicado en novembro de 2004. Nel dicía: “un xa non sabe se as palabras proceden da vida ou reciclan ficcións, ou quizais ambas cousas e non pasa nada”. Esa frase de Darriba explícase polo que son os poemas de Daniel Salgado: son unha película de Chris Marker. Son *O fondo do aire e vermello* ou *Gatos pendurados*.

Os seus poemas ruxen. Habitan as silvas e as ortigas, cada vez máis as silvas. O texto de Daniel Salgado di así:

convalecencia

un lugar que non se sabe. A humidade
uo enxoito. As mantas e non ti se non
u precipitación do espazo baleiro
na cama. Un apuro de mirar embaixo
por se hai algo. O tremer dos dedos
cando non. Perder a voz. E as luces.
deixar o cuarto coma un teléfono
que non collen. A pura imaxe do
ermo: esta boca. O puro eco da época:
qué nos acontece.

É un texto do seu último poemario *Os poemas de cómo se rompe todo*, publicado en 2007. Eu quero conectar *Os poemas de cómo se rompe todo* coa *Acusación*.

Acusación é o proxecto no que traballo agora: pequenos textos en marcha nos que son a acusada, a defensa e a acusación. Vou ler un deses pequenos artefactos:

Repíte comigo: alucinación.
Alucinación. É importante nomear?
Eu evítooo cando máis doe.

Pensaba que tiña bichos correndo polas veas.
Ao médico só lle preguntei se había algo
que curase a hipocondría. Díxome:

– Estás ben. Viñeches a tranquilizarte.
Levántate, colle o abrigo.
Vísteo lenta. Abre a porta.
Volve á casa.

Pero sinto arañas.
Nos caixóns da cociña.
Subindo polas pernas.
Correndo pola cama.

(Mátoas cando me atrevo,
e non me sinto máis libre)

ALBERTO LEMA

O artefacto-acusación tamén conecta con *Plan de fuga*, o poemario que o escritor do ano, Alberto Lema, vén de publicar na cooperativa Estaleiro Editora, un poemario que tamén está na rede. Podedes descargalo gratuitamente. Digo que é o escritor deste ano porque publicou os seus dous primeiros libros en 2008: este poemario épico que é *Plan de fuga*, e a novela *Unha puta percorre Europa*, publicada ao tempo en galego e castelán.

Alberto Lema di que el fai “política ficción” ou “ficción política”.

Vou ler un texto de *Plan de fuga* que se titula...

Delenda Est
(arenga de Lucrecio no ventre do cabalo)

Nós, os lexítimos herdeiros dos últimos vencidos,
aínda sabemos lembrar o que un día soubemos:
a verdade detrás das súas palabras,
a herba húmida nas mans,
o soño destruído de Erehwon,
o home antes da súa carreira de sacos cara ao baleiro,
nós, os lexítimos herdeiros
veremos caer os muros de McDonald’s,
compañeiros, veremos un fungo devorar
o seu chaleco antibalas, e a lenta ferruxe
chantar os dentes no corazón de ferro de occidente.
Nós, veremos caer os muros de McDonald’s,
compañeiros, abrirémoslle as portas ao mar
para que nos invada en silencio, e trazaremos
unha perpendicular para o iceberg
na súa cega procura do Titanic que nos leva.
e esta ve non podemos perder:
seremos o cancro na pel do cancro.

Seremos o cancro na pel do cancro: seremos a acusada e a acusación. Aquí vai o meu quinto diálogo, é dunha parte do proxecto *Acusación* que se chama *Grenlandia*.

A miña aposta é a integridade.
Nos enterros prefiro a quen non chora.
Agarro nos demais o que me falta.

Sempre se di que vale máis saúde
que diñeiro. Non quero confundir
saúde con confort. Procuo
un lugar que poida defender.

Non se pode buscar
coma un obxecto perdido.
A miña aposta é conquistalo.

LUPE GÓMEZ:

Alberto Lema díxome unha vez “as túas ortigas son coma Lupe Gomez pero un pouco menos”.

Lupe Gómez é unha das poetas que rompeu a literatura galega. Abriu unha fenda na escrita e entrou con toda a súa sinceridade. No seu libro máis imprescindible, *Pornografía*, escribiu este poema:

ALUCINACIÓN

Unha vez
Un borracho
Cruzouse comigo
Na noite, na aldea
E os dous berramos. Os dous
Debíamos
Ter porqué.
Despois
Isto
Esquecino.

Pornografía editouse por vez primeira en 1995 e reeditouse en 2005. En 1995 eu tiña doce anos, e é probable que mentres ela escribía esta alucinación eu estivese alucinando. Sería máis ou menos daquela que souben dos acontecementos que cos anos habían de levarme a escribir un dos textos incluídos en *Ortigas*:

Unha noite estaba cuns amigos na alameda, bebendo algo, vímolo pasar pola rúa de enriba, facendo eses, borracho coma un can. Conteilles que tentara abusar de min cando era pequena. Déronlle unha boa malleira. Nin me sentín vingada nin me sentín verdugo.

O COLECTIVO RONSELTZ:

Hai, creo, algo en común entre todos os autore e autoras que levo citados: que todos leron nalgún momento ó colectivo Ronseltz e diso, como da febre, non se volve.

Non se é a mesma despois de ler a Ronseltz que escribiu un ano antes da *Pornografía* de Lupe Gómez, un libro ben pornográfico: *Unicornio de cenouras que cabalgas os sábados*.

En *Ortigas* escribín:

O café e a comida é onde nos atopamos máis cómodas, dá o tempo xusto de falar do traballo e lembrar unha anécdota curiosa, rir un pouco. Ela díxome: escapas, es coma o fume. Beramos e só nos apeteceu ver que a outra acababa chorando. Díxenlle: douche apertas para que digan que somos de verdade. Pero non son sinceras, contestoume, nin humildes.

Ben, pois eu creo que o que debería ter escrito no lugar disto é a cantiga de amigo, escarnio e maldizer que escribiu o colectivo Ronseltz e que dicía:

Antes eras un colega
pero agora
me cago en tu puta madre
me cago en tu puta madre.

Eles dicían:

O poema é unha pedrada na cabeza,
recomendamos aos lectores que usen casco

VALENTINA CARRO:

Creo que dialogar con Ronseltz era imprescindible para dialogar logo con Valentina Carro. Esta si é a últimísima poesía en Galiza. É un dos libros máis recentemente publicados, hai un par de semanas... chámase *Debaixo de dziga vertov hai unha buxaina*. Falando por encima e rápido: Valentina Carro é Rompente e Ronseltz pero en muller: e iso implica máis cousas do que parece...

Vou ler un dos seus poemas:

No álbum de mulleres do consello da cultura galega non se cita.
Pero toda a igrexa parroquial o sabe.
Que María Casares fertilizaba a rexión dos beizos con xurro de besta mansa
Para que lle medrara unha cuberta de vizosa pelame
E que logo vestía medias de seda
E chamaba ó seu timbre.
E dicía: “veño a que me corte-lo bigote coma o de John Gilbert”
Así, con respiracións de navalla.

Coa súa buxaina chegamos ao final: o último diálogo. Para ela e María Casares, este texto das *Ortigas*:

Isto non é literatura feminina, dixo mentres escribía unha obra de teatro para nenos. Hai un guerreiro que rescata unha muller fermosa dos brazos dun home malvado. Ao final ela vaise, soa, cravando as unllas dos pés no asfalto.